

volt s ezt jóakarattal és lelkesedéssel csak támogatni óhajtotta, nem pedig bírálni, amihez egyébként is hiányzott első színi referenseinkből az elméleti készség és a színpadi ismeret. Az első magyar színjátszó társulat előadásairól már jelentek meg szűkszavú tudósítások a bécsi Magyar Hirmondó-ban, de ezek csak kritikai szempont nélkül írt jelentések. Ugyanilyen szűkszavú beszámolók szoltak a második pesti színjátszó-társaság előadásairól is. A magyar színi kritika első kísérletei a budai Várszínházban 1833-ban megtelepült kassai társulat működéséhez fűződnek. A harmincas évek elején megindult egypár szépirodalmi és divatlap, s ezek már terjedelmesebb leveleket is közöltek vidéki társulatok előadásairól. Ezek mellett a lelkes áradozások mellett figyelemre méltatták a budai társulat előadásait is, melyekről a Honművészből Garay János, a Rajzolatok-ban Hazucha Ferenc (Kelményi László) írt. Az előbbi lelkes magasztalással, az utóbbi felületes és dőlyfős leckéztetgetéssel szolt a kiváló erőket egyesítő társulat működéséről. Ezek a bírálatok indították meg „a magyar színi kritika Lessingjé”-nek, Bajza Józsefnek ez irányú munkásságát, melyet a színi bírálat rendeltetéséről és helyes irányáról szóló eszméibresztő vitákkal kezdett meg. Nem volt eredeti gondolkodó, elvei Lessingre mentek vissza; de elődeinél több dramaturgiai ismerete volt, s szigorúan megállott elvei mellett. Bírálaiban, mint elődeinél is, az előadás ismertetésének, a színész játékának jut a nagyobb rész, a darabról csak röviden szolt. A Nemzeti Színház megnyitása indítja meg a rendszeres színi kritikát, melyben a színész játékának ismertetése mellett egyre több tér jut a darab elemzésének s drámaelméleti kérdések fejtegetésének is. A kor legnagyobb hatású folyóirata, az Athenaeum, külön, állandó rovatot nyit a színház számára „Magyar játékszini krónika” címmel. Rendszeresen beszámolót írt az előadásokról s nemcsak a színészek játékát méltatta figyelemre, hanem a darabokat is. Mivel Bajza ez időben a Nemzeti Színház igazgatója, eleinte szerkesztőtársai, Vörösmarty és Toldy Ferenc

írták a bírálatokat, az előbbi mint drámai, az utóbbi főként mint operai referens. Az igazgatóságtól való visszavonulása után főként Bajza kezébe kerül a rovat vezetése, ki hét év alatt 300-nál több színi bírálatot írt. Bajza és Vörösmarty nevéhez fűződik irodalmunkban a hivatása magaslatán álló színi kritika megteremtése. Igazságérzetük és elvhűségük, alapos műveltségük és biztos ítéletük tette őket erre hivatottakká. Szigorú, de igazságos bírálataik jótékony hatással voltak színjátszásunk színvonalának emelésére, az ízlés nemesítésére, elméleti kérdések tisztázására s fejlődő eredeti drámairodalmunk megerősödésére is. Bajza inkább tudományos készségével s színpadi ismereteivel vált ki; sokat foglalkozott pld. a rendezés, a műsor, a szereposztás kérdéseivel s általában nagyobb súlyt vetett az előadásra, mint a darabra. Vörösmarty inkább a darabra fordítja figyelmét s ennek szépségeit művészi fogékonysággal érzé és emeli ki. Ő irányítja először a figyelmet a dráma legfontosabb elméleti kérdéseire s legnagyobb mesterére, Shakespeare-re („Shakespeare jó fordítása a leggazdagabb szépliteratúrának is fölé legalább felével.”). Új irányba fordítja drámairodalmunkat, amennyiben kivonja az addigi egyoldalú német hatás alól s a francia romantikus drámát tüzi eléje mintaképül. De az operaének szövegének érthető előadását, sőt az ének-szólam és a szöveg egybe illését (hangsúly, szótag hosszúság dolgában) követelte. A színész játékában főként a jellemábrázolás érdekli s általánosságban természetesebb játékmódra ösztönzi színészetünket. Az Athenaeum példáját követte a többi szépirodalmi folyóirat is. Színházi rovatukban rendszeresen beszámoltak a színház eseményeiről s behatóan igyekeztek tájékoztatni közönségüket az előadásokról. A negyvenes években mennyiség tekintetében nagyon meggazdagodik színi kritikánk, de színvonal dolgában nem mutat emelkedést Bajza és Vörösmarty után. Az idősebbek közül Szontagh Gusztáv, a fiatalok sorából Henszlmann Imre és Erdélyi János válik ki. Szontagh mintaképe volt a ragyogóbb írói adományokat